

Pobresa energètica, ¿fins quan?

Tot indica que l'immobilisme de les empreses del sector davant un greu problema social canviarà

ÀNGELA
Arce

Hi ha qui afirma que no existeix i que només es pot parlar de pobresa. I com que els ciutadans amb pocs recursos tenen les mateixes dificultats per comprar aliments o roba que per pagar la vivenda o les factures dels subministraments bàsics, no té sentit parlar de pobresa energètica. Hi ha qui pensa que és una circumstància trista però inevitable, donat que sempre hi ha hagut i hi seguirà havent exclusió social. Hi ha qui creu que la invisibilitat del fenomen impedeix que es pugui considerar una autèntica prioritat social.

No obstant, la realitat és tossuda i les xifres són alarmants. Segons l'informe de la Taula del Tercer Sector Social del 2014, a Catalunya hi ha 305.000 llars (un 10,9%) amb incapacitat per satisfer els serveis bàsics d'energia i aigua. És a dir, que no poden garantir una temperatura de 18-20 graus a l'hivern i de 25 a l'estiu, o bé un mínim de 100 litres d'aigua per persona i dia. La crisi ha disparat les famílies que destinen més del 10% del pressupost –el llindar de la vulnerabilitat– al pagament d'aquests serveis bàsics.

LES CAUSES de la pobresa energètica són el baix nivell de renda, la mala qualitat de la vivenda i l'encariment dels subministraments bàsics. El preu de la llum ha pujat més d'un 70% els últims 10 anys. Les conseqüències més greus són afectacions en la salut (potencialment greus en nens, gent gran i malalts crònics), degradació dels edificis i endeutament permanent. Amb el pas del temps la situació tendeix a agreujar-se i resulta impossible trencar l'espiral de precarietat i exclusió.

Davant una realitat tan lacerant, la pregunta és: ¿ens hi hem de resignar? I, en cas contrari, ¿què hi podem fer? ¿Qui i com ha d'actuar? Vivim en una societat cada vegada més complexa i més interdependent. Els equilibris són fràgils i les intervencions tenen efectes incerts. Els grans reptes col·lectius requereixen la participació activa i coordinada dels principals actors socials: ciutadans, governs i empreses. Sense un compromís ferm de tots tres és impossible transformar la realitat.

La ciutadania organitzada ha sigut el motor de la lluita contra la pobresa energètica a Catalunya durant els últims anys. L'Aliança contra la Pobresa Energètica, que té per objectius l'accés universal als serveis bàsics, aturar els talls als col·lectius més vulnerables i aconseguir la implicació de les empreses; la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) i l'Observatori DESC han sigut la punta de llança d'aquest moviment

social. I el seu principal èxit ha sigut la iniciativa legislativa popular (ILP) que es va acabar convertint en la llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de la vivenda i la pobresa energètica, que va ser aprovada al Parlament per unanimitat. També convé subratllar les actuacions de les entitats socials, com, per exemple, Càritas o la Creu Roja. Aquesta última, recentment ha inclòs la pobresa energètica en la categoria d'emergències socials.

Els governs també han tractat de donar una resposta. La Generalitat va aprovar el decret llei 6/2013, que implantava la treva hivernal (posteriorment suspès pel Tribunal Constitucional), ha modificat el Codi de Consum i ha constituït la Taula contra la Pobresa Energètica. L'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) ha impulsat un fons d'ajudes contra

FRANCINA CORTÉS

la pobresa energètica. I diversos ajuntaments, com els de Sabadell i Reus-Tarragona (conjuntament, amb la seva pròpia taula), han sigut pioners a diagnosticar i condicionar vivendes amb deficiències severes.

FINALMENT, les grans empreses comercialitzadores d'energia han tingut, fins ara, una actitud majoritàriament immobilista i reactiva, però tot apunta que alguna cosa podria estar començant a canviar. Són conscients que no poden girar l'esquena a la societat. Saben que aquí s'hi juguen molt. Tenen les seves pròpies línies vermelles, que no volen ni poden traspasar, però van assumint que la pobresa energètica les concerneix i que s'han de moure. A risc de perdre, en cas contrari, la llicència social per operar, és a dir, aquell permís implícit que tota comunitat humana atorga a una empresa que vol actuar al seu territori i sense el qual cap organització pot sobreviure.

Eradicar la pobresa energètica requereix una altra forma de governança basada en el diàleg, la col·laboració, la complementaritat i les sinergies entre tercer sector, governs i empreses. Les empreses i els governs han de ser part de la solució, no del problema. Tot indica que aviat veurem canvis inospitats i transformacions significatives. Moure's pot tenir algun risc, però no fer res és garantia de fracàs. ■

Gerent de l'Àrea de Territori i Sostenibilitat de l'Institut Cerdà.